

GLOBALASHUV SHAROITIDA VIRTUAL INDIVIDUALIZMNING FALSAFIY MOHIYATI

Eshmurodov Nabillo Ibodullo o'g'li

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti
psixologiya va ijtimoiy-siyosiy fanlar fakulteti
sotsiologiya kafedrasida o'qituvchisi
nabillo.eshmurodov@mail.ru
+998911872008

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19639517>

Annotatsiya: Mazkur maqolada “virtual individualizm” fenomeni paydo bo‘lishi. Bu tushuncha insonning o‘zini raqamli muhitda mustaqil subyekt sifatida qurishi, o‘z “men”ini tarmoqli makonda yaratishi, namoyon etishi va boshqarishi bilan bog‘liq. Bir qarashda, bu hodisa inson erkinligining kengayishi, ijtimoiy imkoniyatlar ko‘payishi va shaxsning o‘zini ifoda etish doirasining ortganini anglatadi. Biroq falsafiy tahlil shuni ko‘rsatadiki, virtual individualizm bir vaqtning o‘zida ozodlik va qaramlik, o‘zlik va simulyatsiya, subyektivlik va algoritmik boshqaruv, yaqinlashuv va begonashuv kabi ziddiyatlarni ham mujassam etadi.

Kalit so‘zlar: Virtual individualism, globalashuv, raqamlashuv, kommunikatsiya, “virtual individualizm” fenomeni, “real” va “virtual”, klassik individualizm, virtual muhit va ijtimoiy muhit, ijtimoiy me‘yorlar, ijtimoiy qadriyatlar, ijtimoiy tengsizlik.

Abstract: This article examines the emergence of the phenomenon of “virtual individualism.” This concept is associated with a person constructing themselves as an independent subject in the digital environment, creating, presenting, and managing their “self” within networked space. At first glance, this phenomenon signifies an expansion of human freedom, an increase in social opportunities, and a broader scope for self-expression. However, philosophical analysis shows that virtual individualism simultaneously embodies contradictions such as freedom and dependence, identity and simulation, subjectivity and algorithmic control, as well as convergence and alienation.

Keywords: Virtual individualism, globalization, digitalization, communication, the phenomenon of “virtual individualism,” the “real” and the “virtual,” classical individualism, virtual environment and social environment, social norms, social values, social inequality.

Аннотация: В данной статье рассматривается возникновение феномена «виртуального индивидуализма». Это понятие связано с тем, что человек конструирует себя как самостоятельного субъекта в цифровой

среде, создаёт, представляет и управляет своим «я» в сетевом пространстве. На первый взгляд, данное явление означает расширение свободы человека, увеличение социальных возможностей и расширение сферы самовыражения личности. Однако философский анализ показывает, что виртуальный индивидуализм одновременно воплощает такие противоречия, как свобода и зависимость, идентичность и симуляция, субъектность и алгоритмическое управление, а также сближение и отчуждение.

Ключевые слова: Виртуальный индивидуализм, глобализация, цифровизация, коммуникация, феномен «виртуального индивидуализма», «реальное» и «виртуальное», классический индивидуализм, виртуальная среда и социальная среда, социальные нормы, социальные ценности, социальное неравенство.

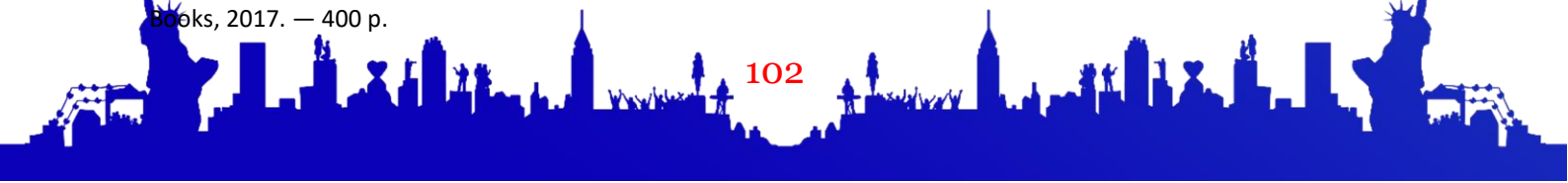
XXI asr sivilizatsiyasi globallashuv, raqamlashuv va tarmoqli kommunikatsiyaning keskin kuchayishi bilan tavsiflanadi. Bugungi kunda insonning mehnati, ta'limi, muloqoti, madaniy iste'moli va hatto o'zini namoyon qilishi tobora raqamli muhitga ko'chib bormoqda.

Aynan shu jarayon sharoitida "virtual individualizm" fenomeni paydo bo'lmoqda. Bu tushuncha insonning o'zini raqamli muhitda mustaqil subyekt sifatida qurishi, o'z "men"ini tarmoqli makonda yaratishi, namoyon etishi va boshqarishi bilan bog'liq. Bir qarashda, bu hodisa inson erkinligining kengayishi, ijtimoiy imkoniyatlar ko'payishi va shaxsning o'zini ifoda etish doirasining ortganini anglatadi. Biroq falsafiy tahlil shuni ko'rsatadiki, virtual individualizm bir vaqtning o'zida ozodlik va qaramlik, o'zlik va simulyatsiya, subyektlik va algoritmik boshqaruv, yaqinlashuv va begonashuv kabi ziddiyatlarni ham mujassam etadi. Ijtimoiy tarmoqlar "real" va "virtual" identichliklar quriladi, taqdim etiladi, muzokara qilinadi va ijro etiladigan yangi axloqiy makonni shakllantirgani haqidagi falsafiy baholar ham aynan shundan kelib chiqadi¹.

Mavzuning dolzarbligi shundaki, globallashuv sharoitida inson endi faqat muayyan hudud, jamoa yoki an'anaviy institutlar doirasida shakllanmaydi. Uning "men"i global axborot oqimlari, platformalar, algoritmlar va raqamli ramzlar tizimi orqali qayta qurilmoqda. Sherri Tyorkl texnologiyalar insonning nafaqat ijtimoiy, balki ichki dunyosiga ham ta'sir o'tkazayotganini, kishilarni "birga, ammo yolg'iz" holatga olib kelayotganini ta'kidlaydi².

¹ Fieser J. *Social Networking and Ethics* // *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. — First published: August 3, 2012; substantive revision: August 30, 2021.

² Turkle Sh. *Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other*. — New York: Basic Books, 2017. — 400 p.

Virtual muhit aynan shu simulyakrlar maydonidir. Unda inson narsalarning o'zi bilan emas, ko'pincha ularning raqamli tasviri, brendlashgan ko'rinishi yoki algoritm tomonidan saralangan versiyasi bilan muloqot qiladi. Natijada borliq tajribasi bevosita emas, balki ekranlashgan shaklga o'tadi. Bu holat virtual individualizmning falsafiy asosini tashkil etadi: shaxs o'zini ham borliq ichida emas, balki obrazlar aylanmasi ichida anglay boshlaydi.

Virtual individualizm — bu raqamli va tarmoqli muhit sharoitida shaxsning o'zini alohida, avtonom, namoyon etiluvchi va boshqariluvchi “men” sifatida qurishiga asoslangan dunyoqarash va amaliyotdir. U klassik individualizmdan farq qiladi. Klassik individualizmدا shaxsning avtonomiyasi huquq, aql, iroda va fuqarolik maqomi bilan bog'liq bo'lgan bo'lsa, virtual individualizmدا avtonomiya ko'proq o'zini namoyish qilish, kontent yaratish, raqamli obro' va tarmoqli ishtirok bilan o'lchanadi.

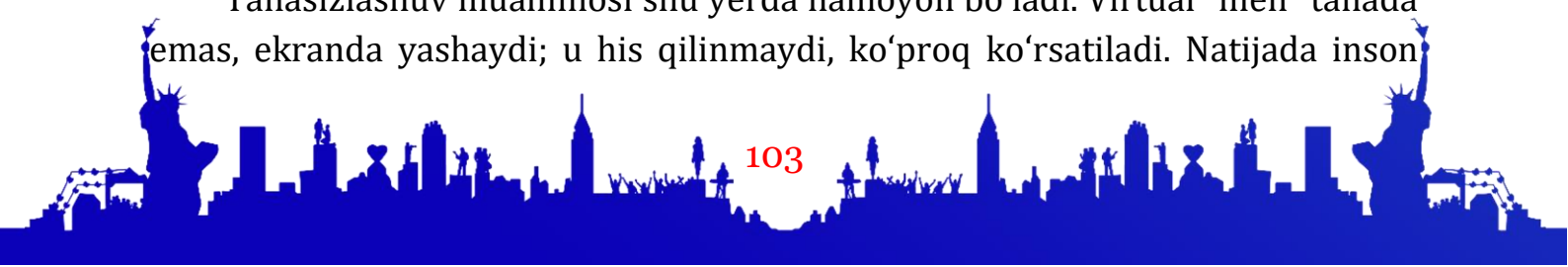
Ijtimoiy tarmoqlar haqidagi axloqiy tahlillarda virtual maydon shaxsiy identichlik va jamoalar “real” hamda “virtual” tarzda quriladi, taqdim etiladi va ijro etiladigan makon sifatida belgilanadi. Shu ma'noda virtual individualizm — bu nafaqat “men borman” degan holat, balki “men qanday ko'rinaman”, “men qanday qabul qilinaman” va “mening raqamli izim qanday yashaydi” degan savollarga qurilgan individualizmdir.

Virtual muhitda identichlik tayyor va barqaror holat emas; u doimiy ravishda quriladi, tahrir qilinadi va auditoriyaga moslashtiriladi. Profil, avatar, post, vizual uslub, fikr bildirish usuli — bularning barchasi shaxsning raqamli “men”ini yaratadi. Bunday vaziyatda inson o'zini muayyan biografik yaxlitlik orqali emas, balki bir qancha platformalardagi ko'plab fragmentlar orqali ifoda etadi.

Bu jarayonda ijobiy jihatlar ham bor. Inson o'zi uchun yangi ovoz topadi, cheklangan ijtimoiy rollardan tashqariga chiqa oladi, ijodiy yoki intellektual imkoniyatlarini namoyon qiladi. Ammo muammo shundaki, raqamli identichlik ko'pincha doimiy ravishda auditoriya bahosiga bog'liq bo'ladi. Layk, obuna, izoh va ko'rishlar insonning o'zini anglashiga tashqi o'lchov sifatida kirib keladi. Natijada “men kimman?” degan savol sekin-asta “boshqalar meni qanday ko'ryapti?” degan savol bilan almashadi.

Inson faqat ong yoki axborot tashuvchisi emas; u jismoniy, tarixiy, ijtimoiy va ma'naviy mavjudotdir. Virtual muhit esa inson tajribasining ko'p jihatlarini matn, tasvir va interfeysga qisqartiradi. Bunda muloqot jismoniy huzurdan, tananing belgilaridan, sukut va tabiiy ritmdan ajralib qoladi.

Tanasizlashuv muammosi shu yerda namoyon bo'ladi. Virtual “men” tanada emas, ekranda yashaydi; u his qilinmaydi, ko'proq ko'rsatiladi. Natijada inson

o'zining mavjudlikni bevosita his etish qobiliyatidan ma'lum darajada uzoqlashishi mumkin.

Virtual muhit tashqi jihatdan ulkan erkinlik maydoniga o'xshaydi. Har kim fikr bildirishi, kontent yaratishi, auditoriya topishi mumkin. Ammo bu erkinlik mutlaq emas. Platformalar axborotni saralaydi, tavsiya etadi, yashiradi yoki ilgari suradi. Demak, insonning ko'rishi, bilishi va hatto xohishlari algoritmlar bilan yo'naltiriladi.

Fenomenologik axborot texnologiyalari etikasida texnika va jamiyat o'rtasidagi munosabat inson, erkinlik va agentlik haqidagi murakkab savollarni tug'dirishi qayd etiladi. Virtual individualizm ham ana shu savollarni keskinlashtiradi: agar inson o'zini mustaqil subyekt deb his etsa-yu, ammo uning raqamli faolligi algoritmik tuzilmalar tomonidan shakllantirilsa, unda bu erkinlik qay darajada haqiqiy?

Shu nuqtai nazardan virtual individualizm — bu erkinlikning yangi shakli emas, balki erkinlik va yashirin boshqaruv o'rtasidagi murakkab muvozanatdir.

Virtual muhitda qadriyatlar tizimi ham transformatsiyaga uchraydi. Ommaviy ko'rinish, trendboplik, tezkor reaksiya, vizual ta'sir, reyting va doimiy yangilikka intilish markaziy qadriyatlarga aylanadi. Bu holat Bauman tavsiflagan "suyuq" ijtimoiy borliqqa mos keladi, chunki unda barqaror shakllar emas, harakatchanlik va moslashuv ustun ahamiyat kasb etadi.

Natijada insonning qadri uning ichki ma'naviy boyligi, axloqiy kamoloti yoki jamoatga qo'shgan hissasi bilan emas, balki ko'rinish darajasi, raqamli nufuzi va onlayn faolligi bilan o'lchanib qolishi mumkin. Bu esa aksiologik krizisni keltirib chiqaradi: haqiqiy qadriyatlarni miqdoriy ko'rsatkichlar bosib ketadi³.

Virtual individualizmning eng katta ijtimoiy oqibatlaridan biri — yolg'izlikning yangi shaklidir. Natijada inson tarmoqli jamiyatda ko'p sonli aloqalarga ega bo'ladi, ammo ekzistensial ma'noda o'zi bilan, boshqalar bilan va jamoa bilan chuqur bog'lanishdan mahrum qolishi mumkin. Bu begonashuv klassik iqtisodiy begonashuvdan farq qiladi: u raqamli obraz va real shaxs o'rtasidagi masofadan, doimiy namoyish va ichki bo'shliq o'rtasidagi ziddiyatdan kelib chiqadi.

Virtual individualizm jamoaviylikni ham yo'q qilmaydi, balki uning shaklini o'zgartiradi. Tarmoqli jamiyatda inson an'anaviy jamoalardan tashqarida, manfaat, g'oya, estetik ta'b yoki identichlik asosida qurilgan virtual hamjamiyatlarga kirishi mumkin. Bu holat ijtimoiy ishtirokning yangi imkoniyatlarini ochadi. Kastelsning tarmoqli jamiyat haqidagi ishlarida

³Bauman Z. *Liquid Modernity*. — Cambridge: Polity Press, 2000. — 240 p.

madaniyat va hokimiyatning ham tarmoq munosabatlari orqali qayta shakllanishi ko'rsatiladi.

Ammo bu yerda ham muammo mavjud: virtual hamjamiyatlar ko'pincha muvaqqat, tez tarqaluvchan va hissiy reaksiyalarga asoslangan bo'ladi. Shuning uchun virtual individualizm jamoaviylikni to'liq rad etmaydi, lekin uni barqaror institutlardan ko'ra tarmoqli va vaziyatga mos ko'rinishga aylantiradi.

Virtual individualizmni mutlaq manfiy hodisa sifatida baholash noto'g'ri. U insonga o'zini erkinroq ifoda etish, bilim olish, ijod qilish, jamoatchilik muhokamalarida qatnashish va global hamkorlikka kirish imkoniyatlarini beradi. Ijtimoiy tarmoqlar va raqamli platformalar yangi axloqiy va ijtimoiy maydon ochgani, unda shaxs va jamoalarning yangi shakllari vujudga kelayotgani ham shundan dalolat beradi.

Shu bilan birga, virtual individualizm shaxsning parchalanishi, qadriyatlarining yuzakilashuvi, simulyativ subyektlik, algoritmik qaramlik va axloqiy mas'uliyatning susayishiga olib kelishi mumkin. Postmodern va simulyatsiya haqidagi talqinlar, shuningdek texnologiyaning insonni borliqdan uzoqlashtirishi haqidagi fenomenologik ogohlantirishlar mazkur xavflarni tushunishga yordam beradi⁴.

Bizningcha, virtual individualizm — bu klassik individualizmning shunchaki davomi emas, balki uning yangi tarixiy shaklidir. Uning mohiyatini uchta asosiy belgi orqali ifodalash mumkin:

Birinchisi, **raqamli subyektlik** — shaxs o'zini virtual muhitda qayta qurishi va namoyon qilishi.

Ikkinchisi, **algoritmik vositachilik** — mazkur subyektlik to'g'ridan-to'g'ri emas, balki platformalar, interfeyslar va saralash tizimlari orqali amalga oshishi.

Uchinchisi, **simulyativ aksiologiya** — shaxsning qadri va muvaffaqiyati ichki mazmundan ko'ra ko'rinish, reaksiya va raqamli nufuz bilan baholanishi.

Demak, virtual individualizmning falsafiy mohiyati shaxsning global tarmoqli dunyoda o'zini erkin subyekt sifatida qidirishi, ammo bu qidiruvning simulyatsiya, nazorat va begonashuv bilan chambarchas bog'lanib ketishida namoyon bo'ladi.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati:

1. Fieser J. Social Networking and Ethics // Stanford Encyclopedia of Philosophy. — First published: August 3, 2012; substantive revision: August 30, 2021.

⁴ Baeva L. V. Aksiologicheskiy analiz fenomena jizni // Filosofiya i obshestvo. 2013. № 3. S.

2. Turkle Sh. Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other. — New York: Basic Books, 2017. — 400 p.
3. Bauman Z. Liquid Modernity. — Cambridge: Polity Press, 2000. — 240 p.
4. Baeva L. V. Aksiologicheskiy analiz fenomena jizni // Filosofiya i obshestvo.
5. Muhammadiyev H.H. “Virtuallik” tushunchasining falsafiy-tarixiy tahlili. Ilm-fan va ta’lim-istiqlol poydevori. Respublika ilmiy-nazariy seminar materiallari. - Samarqand-Toshkent, 2013. - B. 64 - 65. 2013. № 3. S.

